

ভাৰত ৰাষ্ট্ৰ

বনাম

হীৰা দেৱী আৰু আন এজন

[মেহৰ চন্দ মহাজন, চন্দ্ৰশেখৰ আইয়াৰ, আৰু বোস জে.জে.]

দেৱানী কাৰ্যবিধি আইন, ১৯০৮, ধাৰা ৬০(ট) - ভৱিষ্য নিধি আইন (১৯২৫ চনৰ XIX), উপ-ধাৰা ২(ক), ৩(১) - ভৱিষ্য নিধিত বাধ্যতামূলক জমা - সংলগ্নতাৰ পৰা ৰেহাই - সংগ্ৰাহকৰ নিযুক্তি - বৈধতা।

নিৰ্ণিত ঋণীৰ বাবে ভৱিষ্য নিধিত বাধ্যতামূলক জমা ধনৰ সন্দৰ্ভত আঞ্জলি কাৰ্যকৰী কৰাত সংগ্ৰাহক নিযুক্তি দিব নোৱাৰি। ১৮৯৭ চনৰ পূৰ্বৰ আইনখনৰ অধীনত যিমানৈই সন্দেহ নাথাকক কিয়, ভৱিষ্য নিধি আইন (১৯২৫ চনৰ XIX)-ৰ ধাৰা ২(ক)-ত "বাধ্যতামূলক জমা"ৰ সংজ্ঞাত সেৱাৰ পৰা অৱসৰ লোৱাৰ পিছত গ্ৰাহক বা জমাকাৰীৰ আকলনত বাকী থকা জমা ধনসমূহ স্পষ্টভাৱে অন্তৰ্ভুক্ত কৰে।

দৰমহাৰ বকেয়া আৰু ভাট্টাসমূহ বেলেগ এটা ভিত্তিৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত আৰু কাৰ্যকৰীকৰণত ইয়াৰ বিৰুদ্ধে মোকদ্দমা চলোৱাৰ পৰা ৰেহাই দিয়া হোৱা নাই।

দেৱানী আপীল অধিকাৰক্ষেত্ৰ: ১৯৫১ চনৰ দেৱানী আপীল নং ১৩২।

১৯৪৮ চনৰ ১৩২ নং মোকদ্দমাত ১৯৪৯ চনৰ ১৯ ডিচেম্বৰৰ বেনাৰ্জী জে.ৰ আদেশৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা ১৯৫০ চনৰ ৪১ নং আপীলত কলিকতাৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ (হেৰিছ চি.জে. আৰু সিনহা জে.) ১৯৫০ চনৰ ১৭ মে' তাৰিখৰ ৰায় আৰু আঞ্জলিৰ পৰা বিশেষ অনুমতিৰ দ্বাৰা আপীল।

আপীলকাৰীৰ বাবে ভাৰতৰ মহান্যায়বাদী এম.চি. চেটালভাদ (তেওঁৰ সৈতে বি. সেন)।

১ নং প্ৰতিবাদীৰ বাবে নাজিৰুদ্দিন আহমদ (তেওঁৰ সৈতে নুৰুদ্দিন আহমদ)।

২ নং প্ৰতিবাদীৰ বাবে এছ.এন. মুখাৰ্জী।

২১ মে' ১৯৫২। আদালতৰ ৰায়দান প্ৰদান কৰিছিল নিম্নোক্ত ন্যায়াদীশে:

চন্দ্ৰশেখৰা আইয়াৰ জে.- চৰকাৰে যিকোনো পৰিস্থিতিত আপীলৰ সন্দৰ্ভত প্ৰতিবাদীসকলৰ খৰচ পৰিশোধ কৰিবলৈ সন্মত হোৱাত এই আদালতে এই গোচৰত আপীল কৰিবলৈ বিশেষ অনুমতি প্ৰদান কৰে।

আঞ্জলিপ্ৰাৰী আছিল হীৰা দেৱী নামৰ এগৰাকী মহিলা। নিৰ্ণিত ঋণী আছিল এজন ৰাম গ্ৰহিত সিং, যিয়ে ১৯৪৭ চনৰ ৩১ জানুৱাৰীত কলিকতাৰ ডেড লেটাৰ অফিচত মুখ্য কেৰাণী হিচাপে অৱসৰ গ্ৰহণ কৰিছিল। ১৯৪৮ চনৰ ৩০ জুলাইত তেওঁৰ বিৰুদ্ধে অৰ্থ আঞ্জলি প্ৰদান কৰা হৈছিল। ১৯৪৯ চনৰ পহিলা ফেব্ৰুৱাৰীত ডাক কৰ্তৃপক্ষৰ সৈতে ভৱিষ্য নিধিত নিৰ্ণিত ঋণীৰ আকলনত থকা ধন সংগ্ৰহ কৰাৰ বাবে এজন সংগ্ৰাহক নিযুক্তি দিয়া হয়। ভাৰত ৰাষ্ট্ৰই সংগ্ৰাহকৰ নিযুক্তিৰ আদেশ বাতিল কৰাৰ বাবে ১৯৪৯ চনৰ ২০ ছেপ্টেম্বৰ তাৰিখৰ আবেদনেৰে হস্তক্ষেপ কৰে।

ন্যায়াদীশ বেনাৰ্জীয়ে ভাৰত ৰাষ্ট্ৰৰ আবেদন খাৰিজ কৰি কয় যে পুঁজি সংগ্ৰহৰ বাবে এজন সংগ্ৰাহক নিযুক্তি দিব পাৰি। আবেদনত, ট্ৰেভৰ হেৰিছ চি.জে. আৰু সিনহা জে.-য়ে তেওঁৰ মতামত সমৰ্থন কৰে।

ভাৰত ৰাষ্ট্ৰই উচ্চ ন্যায়ালয়ত দাখিল কৰা আবেদনত উল্লেখ কৰা তথ্যৰ পৰা দেখা যায় যে ১৩৯৪-১৩-১ টকাৰ ৰাশিয়ে নিৰ্ণিত ঋণীৰ বাবে বকেয়া দৰমহা আৰু ভাট্টাক সূচায় আৰু ১,৫৬৩ হৈছে তেওঁৰ ভৱিষ্য

নিধি একাউন্টত বাধ্যতামূলক জমা ধন। এই দুটা ৰাশিৰ ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন বিবেচনা প্ৰযোজ্য হ'ব যদিও নিম্ন আদালতত পক্ষসমূহে এই ভিত্তিত আগবাঢ়ি যোৱা যেন লাগে যে সমগ্ৰ ধনৰাশিটো ভৱিষ্য নিধি আইন, ১৯২৫-ৰ অৰ্থৰ ভিতৰত "বাধ্যতামূলক জমা" আছিল।

সিদ্ধান্ত ল'বলগীয়া মূল প্ৰশ্নটো হ'ল নিৰ্ণিত ঋণীৰ বাবে প্ৰভিডেণ্ট ফাণ্ডৰ ধনৰ ক্ষেত্ৰত কাৰ্যকৰীকৰণত সংগ্ৰাহক নিযুক্তি দিব পাৰি নেকি?

১৯২৫ চনৰ ভৱিষ্য নিধি আইন XIX প্ৰযোজ্য যিকোনো পুঁজিত থকা বা যিকোনো পুঁজিৰ পৰা আহৰণ কৰা বাধ্যতামূলক জমা আৰু অন্যান্য ধনৰাশি ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ধাৰা ৬০ (ট)-ৰ অধীনত অভ্যাগ্ৰহণ আৰু বিক্ৰীৰ পৰা ৰেহাই দিয়া হৈছে।

"বাধ্যতামূলক জমা" ১৯২৫ চনৰ ভৱিষ্য নিধি আইন XIX ৰ ধাৰা ২ (ক)-ত এইদৰে সংজ্ঞায়িত কৰা হৈছে:-

"বাধ্যতামূলক জমাৰ অৰ্থ হৈছে এটা ভৱিষ্য নিধিৰ গ্ৰাহক হোৱা বা জমা থোৱা যিটো নিধিটোৰ নিয়মৰ অধীনত কোনো বিশেষ আকস্মিক পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি নোহোৱালৈকে জীৱন বীমাৰ পলিচীৰ ক্ষেত্ৰত কিস্তী (বা পৰিয়ালৰ পেঞ্চন পুঁজিৰ ক্ষেত্ৰত বৰঙণি বা কিস্তীৰ পৰিশোধ) পৰিশোধৰ উদ্দেশ্যৰ বাহিৰে আন কোনো ধৰণে চাহিদা অনুসৰি ঘূৰাই দিব নোৱাৰি, আৰু নিধিটোৰ নিয়মৰ অধীনত লাভ হোৱা যিকোনো বৰঙণি আৰু যিকোনো সুত বা বৃদ্ধি যিবোৰ যিকোনো এনে বৰঙণি, জমা, অৰিহণা আৰু লগতে যিকোনো এনে বৰঙণি, জমা, অৰিহণা, সুদ বা বৃদ্ধি যি এনে আকস্মিক পৰিস্থিতিৰ সংঘটনৰ পিছত গ্ৰাহকৰ বা জমাকাৰীৰ আকলনত জমা আছে সেয়া অন্তৰ্ভুক্ত কৰে।"

এনে জমা ধন প্ৰদান বা আদায় কৰিব নোৱাৰি আৰু কোনো ধৰণৰ অভ্যাগ্ৰহণৰ বাবে দায়বদ্ধ নহয়। উক্ত আইনৰ ধাৰা ৩ (১)ত উল্লেখ আছে :-

৩. (১) "কোনো চৰকাৰী বা ৰেলৱে ভৱিষ্য নিধিত বাধ্যতামূলক জমা ধন কোনো ধৰণে প্ৰদান বা আদায় কৰিব নোৱাৰিব আৰু গ্ৰাহক বা জমাকাৰীয়ে বহন কৰা কোনো ঋণ বা দায়বদ্ধতাৰ ক্ষেত্ৰত কোনো দেৱানী, ৰাজহ বা ফৌজদাৰী আদালতৰ কোনো আজ্ঞা বা আদেশৰ অধীনত অভ্যাগ্ৰহণৰ বাবে দায়বদ্ধ নহ'ব, আৰু চৰকাৰী নিযুক্তিপ্ৰাপ্ত বা প্ৰাদেশিক দেউলীয়া আইন, ১৯২০-ৰ অধীনত নিযুক্ত কোনো সংগ্ৰাহকে এনে কোনো বাধ্যতামূলক জমা ধনৰ অধিকাৰী নহ'ব, বা কোনো দাবী নাথাকিব।"

এইটো স্পষ্ট যে এনে বাধ্যতামূলক জমা ধন নিযুক্তি বা অভ্যাগ্ৰহণ কৰাৰ বিৰুদ্ধে নিষেধাজ্ঞা ৰাজহুৱা নীতিৰ ভিত্তিত কৰা হৈছে। য'ত নিষেধাজ্ঞা চূড়ান্ত হয়, তেনে ক্ষেত্ৰত সংগ্ৰাহক নিযুক্তিৰ জৰিয়তে পৰোক্ষভাৱে পুঁজিৰ ওপৰত নিৰ্ণত আকলকক সোমাবলৈ দিয়াটো বিধিখনক অৱমাননা কৰা হ'ব। আইনখনৰ উদ্দেশ্যটোৰ ওপৰত এনে লংঘনৰ অনুমতি দিয়া উচিত নহয় বুলি আপিল আদালতে ১৮৮৬ চনতেই লুকাছ বনাম হেৰিছ (১৮ ক্ল.বি.ডি. ১২৭) গোচৰত উল্লেখ কৰিছিল, য'ত প্ৰশ্নটো উত্থাপন হৈছিল মহাৰাণীৰ ভাৰতীয় সেনাৰ দুজন বিষয়াক প্ৰদান কৰিবলগীয়া পেঞ্চনৰ সন্দৰ্ভত। ১৮৮১ চনৰ সেনাবাহিনী আইনৰ ১৪১ নং ধাৰাত উল্লেখ আছিল:-

"মহাৰাণী বাহিনীৰ কোনো বিষয়া বা সৈনিকক প্ৰদান কৰিবলগীয়া যিকোনো পেঞ্চন, বা কোনো তেনে প্ৰাধিকাৰীক বা সামৰিক সেৱাত জড়িত যিকোনো ব্যক্তিক পৰিশোধ কৰিব লগীয়া যিকোনো পেঞ্চনৰ প্ৰত্যেক নিয়োগ আৰু প্ৰত্যেক আদায় আৰু নিয়োগ আৰু আদায়ৰ প্ৰত্যেক চুক্তি, যিমানলৈকে সেইবোৰ তাত অধিকাৰ থকা ব্যক্তিৰ পৰিয়ালৰ লাভৰ বাবে ৰাজকীয় অধিপত্ৰৰ দ্বাৰা, বা সেই সময়ত বলবৎ থকা যিকোনো আইনৰ দ্বাৰা প্ৰদান কৰা কৰা হয়, তাৰ বাহিৰে বাকীবোৰ অকাৰ্যকৰ হ'ব।"

সেই ক্ষেত্ৰত পেঞ্চন সংগ্ৰহৰ বাবে সংগ্ৰাহক নিযুক্তিৰ ওপৰত প্ৰশ্ন উত্থাপন হৈছিল। লিওলি, এল.জে.-
য়ে পৰ্যবেক্ষণ কৰিছে:-

"অৱসৰপ্ৰাপ্ত বিষয়াৰ পেঞ্চনৰ সংগ্ৰাহক নিযুক্তি দিয়া উচিত নে নহয় সেই বিষয়ে বিবেচনা কৰাত কেৱল ভাষাই নহয়, ১৮৮১ চনৰ সেনাবাহিনী আইনৰ ১৪১ নং ধাৰাটোৰ উদ্দেশ্যও চাব লাগিব; আৰু ধাৰাটোৰ উদ্দেশ্যটো মোৰ মতে বিফল হ'ব, আৰু আগবাঢ়িব নোৱাৰিব, যদিহে কোনো সংগ্ৰাহক নিযুক্তি দিয়া হয়।"

লৰ্ড জাষ্টিচ লোপেছেও এই কথাখিনিৰে তলত দিয়া ধৰণে পুনৰাবৃত্তি কৰিলে :-

"এইটো বিতৰ্কৰ বাহিৰত যে বিধান মণ্ডলৰ উদ্দেশ্য আছিল নিজৰ দেশৰ সেৱা কৰা বিষয়াসকলৰ বাবে এনে এটা ব্যৱস্থা নিশ্চিত কৰা যিয়ে তেওঁলোকক অভাৱৰ পৰা ৰক্ষা কৰিব আৰু তেওঁলোকক সন্মানজনক সামাজিক স্থান বজাই ৰাখিবলৈ সক্ষম কৰিব। মই নেদেখোঁ যে এই উদ্দেশ্যটো কেনেকৈ প্ৰভাৱিত হ'ব পাৰে, কেৱল ব্যক্তিগৰাকীক নিজকে পেঞ্চনত সুত হস্তান্তৰ কৰাতেই নহয়, এক গাৰ্ণিছী আদেশৰ অধীনত, বা এক কাৰ্যকৰীকৰণ বা আইনৰ অন্য প্ৰক্ৰিয়াৰ জৰিয়তে পেঞ্চন জন্ম বা সংলগ্ন কৰাতো বাধা দি যদিহে সেই পেঞ্চনসমূহক একেবাৰে অবিচ্ছেদ্য কৰি তোলা নহয়। যদিহে এইখিনিলৈকে সুৰক্ষা দিয়া নহয় তেন্তে বিধান মণ্ডলৰ দৃষ্টিত থকা উদ্দেশ্য বিফল হৈ পৰিব, আৰু এক আচৰিত বিসংগতিৰ সৃষ্টি হ'ব। পেঞ্চন থকা ব্যক্তিয়ে আগতেই ঋণ পৰিশোধ কৰিবলৈ নিজৰ পেঞ্চন ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰিব, কিন্তু লগে লগে তেওঁৰ আকলকে বিচাৰ লাভ কৰিলে হয়তো তেওঁৰ পেঞ্চনৰ পৰা বঞ্চিত হ'ব পাৰে অভ্যাগ্ৰহণ, ন্যায্য নিষ্পাদন বা আন কোনো আইনী প্ৰক্ৰিয়াৰ দ্বাৰা। বিধায়িনী দলে এনে বিসংগতি উদ্দেশ্য কৰিলেহেঁতেন বুলি ধৰি লোৱাটো অসম্ভৱ।"

দেৱানী প্ৰক্ৰিয়া সংহিতাৰ ৫১ নং ধাৰাত নিঃসন্দেহে আজ্ঞাপ্তি কাৰ্যকৰী কৰাৰ পাঁচটা পদ্ধতি স্বীকৃতি দিয়া হৈছে আৰু ইয়াৰে এটা হ'ল সংগ্ৰাহক নিযুক্তি। আদালতে আজ্ঞাপ্তিটো অভ্যাগ্ৰহণ আৰু বিক্রী কৰি কাৰ্যকৰী কৰাৰ পৰিৱৰ্তে সংগ্ৰাহক নিযুক্তি দিব পাৰে কিন্তু সেয়া কেৱল সংগ্ৰাহক নিযুক্তি দিব পৰা গোচৰৰ ক্ষেত্ৰতহে হ'ব পাৰে। ভৱিষ্য নিধিৰ ধন অভ্যাগ্ৰহণৰ পৰা ৰেহাই দিয়া হৈছে আৰু ই অবিচ্ছেদ্য। সাধাৰণতে এনে ৰাশিৰ বিৰুদ্ধে কোনো কাৰ্যকৰীকৰণ নোৱাৰে।

নিম্ন আদালতৰ বিধান ন্যায়াধীশসকলে *ৰাজিদ্ৰ নাৰায়ণ সিং বনাম সুন্দৰ বিবি* (১৯২৫) ৫২ আই.এ. ২৬২) গোচৰত প্ৰিভি কাউন্সিলৰ সিদ্ধান্তৰ কৰ্তৃত্বৰ ওপৰত নিজৰ মতামত নিৰ্ভৰ কৰিছিল। এই সিদ্ধান্তই সকলো অসুবিধাৰ সৃষ্টি কৰিছে আৰু এটা চিন্তাৰ সোঁতৰ সৃষ্টি কৰিছে যে যদিও সম্পত্তিটো নিজেই অভ্যাগ্ৰহণৰ বাবে দায়বদ্ধ নহয়, তথাপিও সেই সম্পত্তিৰ দখল ল'বলৈ আৰু নিৰ্ণিত ঋণীৰ ঋণ পৰিশোধ কৰাকে সংলগ্ন কৰি আয় বা উপাৰ্জনক এক বিশেষ ধৰণে প্ৰয়োগ কৰিবলৈ এজন সংগ্ৰাহকক নিযুক্তি দিব পাৰি। গতিকে, গোচৰটোৰ তথ্যসমূহ ভালদৰে পৰীক্ষা কৰি ইয়াৰ পৰা উলিয়াব বিচৰা প্ৰস্তাৱটোক বিশেষ পৰিস্থিতিৰ বাহিৰেও

সাধাৰণ প্ৰয়োগৰ নীতি হিচাপে ন্যায্যতা প্ৰদান কৰিব পাৰি নেকি সেইটো জানিব লাগিব। এলাহাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ যি মূল সিদ্ধান্তৰ পৰা ন্যায়িক সমিতিৰ সন্মুখত আবেদন লোৱা হৈছিল, সেই সিদ্ধান্ত *সুন্দৰ বিবি বনাম ৰাজ ইন্দ্ৰনাৰায়ণ সিং* (১৯২১) ৪৩ অল. ৬১৭) গোচৰত প্ৰকাশ কৰা হৈছে।

দুজন ভাতৃৰ মাজত হোৱা এটা মোকদ্দমাত এই ধৰণে এটা আপোচ কৰা হৈছিল যে নিৰ্ণিত ঋণীয়ে তালিকাত উল্লেখ কৰা স্থাৱৰ সম্পত্তিৰ অধিকাৰী হ'ব আৰু উপভোগ কৰিব আৰু তেওঁৰ ভাতৃ লাল বাহাদুৰ সিঙৰ জীৱনকালত হস্তান্তৰৰ ক্ষমতা অবিহনে বছৰি ৮,০০০ টকাৰ শুদ্ধ লাভ উৎপন্ন কৰিব বুলি অনুমান কৰা হৈছে, তেওঁ কছু ৰাজহুৱা ধন আৰু অন্যান্য দেয়, যি মুঠতে ৭,৮৭০-১১-৬ টকা হয়, সেয়া চাৰিটা কিস্তিত আৰু তাৰে প্ৰতিটো কিস্তি চৰকাৰী কৰ পৰিশোধ কৰিব লগা হোৱাৰ এমাহ আগতে তেওঁৰ ভাতৃ, লাল বাহাদুৰ সিঙক পৰিশোধ কৰিবলৈ সন্মত হয়। এই ব্যৱস্থাটো "তেওঁৰ ভৰণপোষণৰ সলনি" বুলি কোৱা হৈছিল। যেতিয়া নিৰ্ণিত ঋণীজনৰ সম্পত্তিসমূহৰ সুদ অভ্যাগ্ৰহণ কৰি বিক্ৰী কৰিবলৈ বিচৰা হৈছিল, তেতিয়া তেওঁ আপত্তি উত্থাপন কৰিছিল যে আইনখনৰ ৬০ নং ধাৰাটোৰ দফা (ঢ)-ৰ কাৰণে ইয়াক অভ্যাগ্ৰহণ আৰু বিক্ৰীৰ পৰা ৰেহাই দিয়া হৈছে যিয়ে "ভৱিষ্যত ভৰণপোষণৰ অধিকাৰ"ৰ কথা কয়। উচ্চ ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছিল যে উপ-দফা (ঢ)-ত ব্যৱহৃত শব্দবোৰে কেৱল ভৰণপোষণৰ অধিকাৰৰ কথা চিন্তা কৰাতকৈ বেছি একোৱেই নকৰে – আইনৰ দ্বাৰা বলবৎ কৰিব পৰা আৰু ভৱিষ্যতে পৰিশোধ কৰিবলগীয়া এটা অধিকাৰ – আৰু যে যিহেতু তেওঁলোকৰ সন্মুখত থকা গোচৰটোত সম্পত্তিবোৰ তেওঁৰ ভৰণপোষণৰ সলনি নিৰ্ণিত ঋণীৰ হাতত অৰ্পণ কৰা হৈছিল, সেয়েহে ই এনে অধিকাৰ নাছিল, কেৱল যিটো অভ্যাগ্ৰহণ আৰু বিক্ৰীৰ পৰা ৰেহাই দিয়া হৈছিল। তেওঁলোকে সংগ্ৰাহক নিযুক্তিৰ বাবে ই এটা উপযুক্ত গোচৰ বুলি ভাবিছিল আৰু নিৰ্ণিত ঋণীক তেওঁৰ ভৰণপোষণৰ বাবে প্ৰদান কৰিবলগীয়া ভাট্টা নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ পিছত কাৰ্যকৰীকৰণৰ আবেদনখন সংগ্ৰাহক নিযুক্তিৰ বাবে অধীনস্থ ন্যায়াধীশলৈ প্ৰেৰণ কৰিছিল।

উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ এই সিদ্ধান্তৰ সৈতে ন্যায়িক সমিতিখনেও সন্মতি প্ৰকাশ কৰে। কিন্তু তেওঁলোকে এই মতামতো প্ৰকাশ কৰে যে নিৰ্ণিত ঋণীক প্ৰদান কৰা ভৰণপোষণৰ অধিকাৰৰ প্ৰকৃত আইনী অৱস্থানৰ বিষয়ে উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ সৈতে তেওঁলোক একমত নহয়। নিৰ্ণিত আকলকৰ প্ৰাৰ্থনাক এই বুলি ধৰি লৈ যে ভৰণপোষণৰ অধিকাৰৰ বিৰুদ্ধে মোকদ্দমা চলিব লাগে, মহামান্য ন্যায়াধীশসকলে লক্ষ্য কৰিলে যে এই অধিকাৰ আইনৰ ভিত্তিত অভ্যাগ্ৰহণযোগ্য আৰু বিক্ৰীযোগ্য নহয়। যদি ই ভৰণপোষণৰ বাবে সম্পত্তিৰ নিযুক্তি আছিল, যাৰ পৰিমাণ নিৰ্ধাৰণ কৰা হোৱা নাছিল, তেন্তে নিৰ্ণিত আকলকৰ বাবে এগৰাকী সংগ্ৰাহক লাভ কৰাটো এই চৰ্তৰ অধীনত মুকলি যে নিৰ্ণিত ঋণীৰ ভৰণপোষণৰ ব্যৱস্থা কৰাৰ পিছত যি বাকী ৰয় সেয়া আঞ্জন্তি ঋণ পূৰণৰ বাবে উপলব্ধ কৰিব লাগে। ভৰণপোষণৰ অধিকাৰ অভ্যাগ্ৰহণ বা বিক্ৰী কৰিব পৰা নাছিল। আঞ্জন্তিধাৰীয়ে যিমানদূৰলৈকে এই অধিকাৰ সংলগ্ন কৰিব আৰু নিৰ্ণিত ঋণীক তেওঁৰ ভৰণপোষণৰ পৰা বঞ্চিত কৰিব বিচাৰিছিল, তেওঁ তেনে কৰাৰ অধিকাৰ নাছিল, কিন্তু য'ত তেওঁৰ সংগ্ৰাহক নিযুক্তিৰ বাবে আবেদন অধিক ব্যাপক আছিল আৰু ভৰণপোষণৰ দাবী পূৰণ কৰাৰ পিছত যিকোনো বাকী থকা আয় লাভ

কৰিব বিচাৰিছিল, সেই উদ্দেশ্যৰ বাবে এজন সংগ্ৰাহক নিযুক্তি দিয়াটো ন্যায্য আছিল। অন্তঃ পৰিষদৰ সিদ্ধান্তই ইয়াৰ বাহিৰে একো নিৰ্ধাৰণ কৰা যেন নালাগে। আমাৰ মতে, সাধাৰণ প্ৰস্তাৱটোৰ বাবে এইটো কোনো কৰ্তৃত্ব নহয় যে যদিও কোনো বিশেষ ধৰণৰ সম্পত্তিৰ অভ্যাগ্ৰহণ আৰু বিচ্ছিন্নতাৰ বিৰুদ্ধে বিধিগত নিষেধাজ্ঞা আছে, তথাপিও ইয়াক আন এটা নিষ্পাদনৰ পদ্ধতিৰে, অৰ্থাৎ সংগ্ৰাহক নিযুক্তিৰ দ্বাৰা ঢুকি পাব পাৰি।

আনহাতে, মুৰ্ছিদাবাদৰ নবাব বাহাদুৰ বনাম কৰ্ণানী ইণ্ডাষ্ট্ৰিয়েল বেংক লিমিটেড^(১৯৩১) ৫৮ আই.এ. ২১৫) গোচৰত আঙুলিয়াই দিয়া হৈছিল যে যিহেতু নবাবৰ উপাধি আৰু মৰ্যাদা বজাই ৰখাৰ বাবে সম্পত্তিসমূহৰ পৰা বিচ্ছিন্ন কৰাৰ কোনো ক্ষমতা অবিহনে তেওঁক নিযুক্ত কৰা ভাড়া আৰু লাভৰ ওপৰত নিষ্পত্তি ক্ষমতা আছিল, ৰাজহুৱা নীতিৰ কোনো প্ৰশ্নই উত্থাপন হোৱা নাছিল আৰু ভাড়া আৰু লাভৰ সংগ্ৰাহকক সঠিকভাৱে নিযুক্তি দিয়া হৈছিল। এই যুক্তিয়ে স্পষ্টভাৱে ইংগিত দিয়ে যে যিবোৰ গোচৰত কোনো নিষ্পত্তিৰ ক্ষমতা নাই আৰু বিধিয়ে ৰাজহুৱা নীতিৰ ভিত্তিত বিচ্ছিন্নতা বা অভ্যাগ্ৰহণ ওপৰত চূড়ান্ত বাধা আৰোপ কৰে, তেনে ক্ষেত্ৰত কাৰ্য আৰোপ কৰা উচিত নহয়।

ওপৰত উল্লেখ কৰা ধৰণে বুজিব পাৰি যে ৰাজিন্দ নাৰায়ণ সিঙৰ গোচৰে কোনো অসুবিধাৰ সৃষ্টি নকৰে। আমি এতিয়া সেই সিদ্ধান্তবোৰৰ কথা উল্লেখ কৰিম যিবোৰে সেইটোক অনুসৰণ কৰিছিল বা পৃথক কৰিছিল। পৰিষদত ভাৰতৰ ৰাজ্যিক সচিব বনাম বাই ছমি আৰু আন এজন^(১৯৩০) ৫৭ বম. ৫০৭) গোচৰত এক আপোচ আঞ্জন্তিৰ অধীনত বছৰি ৯৬ টকা ভৰণপোষণ সেই ঘৰটোত আৰোপ কৰা হৈছিল যিটো প্ৰতিবাদীৰ হ'বলৈ গৈ আছিল। চৰকাৰক দিবলগীয়া আদালতৰ মাজুল ঘৰটোৰ অভ্যাগ্ৰহণৰ দ্বাৰা আদায় কৰিবলৈ বিচৰা হৈছিল। সংলগ্ন অভ্যাগ্ৰহণৰ অধিকাৰ নঞৰ্থক কৰা হৈছিল; ঘৰটো প্ৰতিবাদকাৰীৰ হোৱাৰ বাবে অভ্যাগ্ৰহণ কৰিব পৰা নাছিল; আৰু বাদীজনৰ ভৰণ-পোষণৰ অধিকাৰ ধাৰা ৬০, দফা (১)ৰ অধীনত সংৰক্ষণ কৰিব পৰা নগ'ল। বাদীজনৰ ভৰণ-পোষণৰ সংগ্ৰাহক নিযুক্তি দিয়াৰ আদেশৰ বাবে উচ্চ ন্যায়ালয়ত চৰকাৰে প্ৰথমবাৰৰ বাবে কৰা প্ৰাৰ্থনাৰ সৈতে মোকাবিলা কৰাৰ সময়ত বিউমন্ট চি.জে. আৰু আন এজন বিদ্বান ন্যায়াধীশে ৰায় দিছিল যে এইটোও কৰিব পৰা নাযাব। মুখ্য ন্যায়াধীশে কয়, “যদি এই বেহাইপ্ৰাপ্ত ধনৰাশিসমূহ ন্যায্য নিষ্পাদনৰ দ্বাৰা গ্ৰাহক নিযুক্তিৰ দ্বাৰা কাৰ্যকৰীভাৱে লাভ কৰিব পৰা যায়, তেন্তে ধাৰাটোৱে প্ৰদান কৰা সুৰক্ষা বহু পৰিমাণে হেৰাই যাব।” তেওঁলোকে ৰাজিন্দ নাৰায়ণ সিঙৰ গোচৰৰ পৰা আঁতৰি আহি কয় যে ব'ৰ্ডৰ ৰায়দানত কোনো স্পষ্ট মত প্ৰকাশ হোৱা নাই আৰু তেতিয়াৰ আলোচ্য ভাট্টাটো ভৰণ-পোষণ আছিল নে নাই তাত সন্দেহ আছিল। পৰিষদত ভাৰতৰ ৰাজ্যিক সচিব বনাম সৰ্বেপল্লী ভেংকটা লক্ষ্মণ্মা^(১৯২৬) ৪৯ বদ. ৫৬৭) গোচৰত মাদ্ৰাজ উচ্চ ন্যায়ালয়ে পৰিষদত ভাৰতৰ ৰাজ্যিক সচিব বনাম বাই ছমি আৰু আন এজন^(১৯৩০) ৫৭ বম. ৫০৭) গোচৰৰ সৈতে একেধৰণৰ প্ৰশ্নৰ সৈতে মোকাবিলা কৰিছে যদিও ই কেৱল তথ্য বা যুক্তিৰ সৈতে মোকাবিলা নকৰাকৈয়ে ৰাজিন্দ নাৰায়ণ সিঙৰ গোচৰৰ ৰায়দানৰ কথা উল্লেখ কৰিছিল। ই কোনো তথ্য স্পষ্ট নকৰে। জানকী- নাথ বনাম প্ৰমথ নাথ^(১৯৪০) ৪৪ চি.ডব্লিউ.এন. ২৬৬) গোচৰটো কেৱল এজন ন্যায়াধীশৰ সিদ্ধান্ত আছিল আৰু ই মাদ্ৰাজ গোচৰৰ দৰেই একে ভিত্তিত লোৱা হৈছিল। বিষয়টোৰ ওপৰত ৰায়দানটোত এই চমু পৰ্যবেক্ষণৰ বাহিৰে আন একো নাই যে “ভৱিষ্য নিধি আইনখনে মোৰ মতে ভৱিষ্য নিধিত মৃতকৰ আকলনত

থকা ধনৰ সংগ্ৰাহকক নিযুক্তি দিয়াত বাধা আৰোপ কৰা নাই।” সম্ভৱতঃ এই মতামত লোৱা হৈছিল যে কৰ্মচাৰীজনৰ মৃত্যুৰ লগে লগে আৰু কোনো নিৰ্ভৰশীল বা মনোনীত ব্যক্তিয়ে নিয়মৰ অধীনত পুঁজিৰ অধিকাৰী হোৱাৰ অনুপস্থিতিত ই মৃতকৰ উত্তৰাধিকাৰীক প্ৰদান কৰিবলগীয়া ধন হৈ পৰে আৰু বাধ্যতামূলক জমা হোৱাৰ মূল স্বৰূপ হেৰুৱাই পেলায়। ই.আই. ৰাই. প্ৰশাসন আৰু আন এজনক প্ৰতিনিধিত্ব কৰা ভাৰত অধিৰাজ্য বনাম আশুতোষ দাস আৰু অন্যান্য (১৯৫০) ৫৪ চি.ডব্লিউ.এন. ২৫৪) গোচৰটোৱে ৰাজিন্দ নাৰায়ণ সিঙৰ গোচৰৰ কথা নিঃসন্দেহে উল্লেখ কৰিছে যদিও ইয়াৰ বিষয়ে কোনো বিতং আলোচনা কৰা হোৱা নাই। ৰক্সবাৰ্গ জেই কেৱল কয় যে, “যি উদ্দেশ্যৰ বাবে সংগ্ৰাহক নিয়োগ কৰা হয় ঠিক সেই উদ্দেশ্যত সফল হোৱাৰ বাবে বিধিয়ে সৃষ্টি কৰা এক অতি সুনিৰ্দিষ্ট অন্তৰায় পৰিহাৰ কৰিবলৈ ইয়াক ব্যৱহাৰ কৰাটো নিশ্চয়কৈ সেই ন্যায্য প্ৰতিকাৰৰ অনুচিত ব্যৱহাৰ।” ৰামপ্ৰসাদ বনাম মতিৰাম (১৯৪৬) ২৫ পেট. ৭০৫) গোচৰৰ সিদ্ধান্তটো উত্তৰাধিকাৰসূত্ৰে প্ৰাপ্তিযোগ্য আৰু হস্তান্তৰযোগ্য খোপোছ অনুদানত খোপোছদাৰৰ সুতৰ ধনৰ অৰ্থ আঞ্জপ্তি এটাৰ অভ্যাগ্ৰহণ আৰু কাৰ্যকৰী কৰি বিক্ৰীৰ সৈতে জড়িত আছিল। ইয়াৰ পৰা আমাৰ কোনো সহায় নহ’ল।

উত্তৰদাতাসকলৰ বিদ্বান অধিবক্তাই তেওঁক সমৰ্থন দিয়া বুলি অন্তঃ পৰিষদৰ তিনিটা সিদ্ধান্তৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছিল। এটা হৈছে ইতিমধ্যে উল্লেখ কৰা মুৰ্ছিদাবাদৰ নবাব বাহাদুৰৰ গোচৰ (১৯২৬) ৫৮ আই.এ. ২১৫)। বিভুদপ্ৰিয়া থিৰ্থ স্বামীয়াৰ বনাম লক্ষ্মীন্দ থিৰ্থ স্বামীয়াৰ (১৯২৭) ৫৪ আই.এ. ২২৮) আৰু নীলাদ্ৰী সাহু বনাম মহন্ত চতুৰ্ভূজ দাস আৰু অন্যান্য (১৯২৬) ৫৩ আই.এ. ২৫৩) হৈছে আন দুটা গোচৰ আৰু প্ৰতিষ্ঠানসমূহৰ কথিত প্ৰয়োজনীয়তাৰ বাবে অৰ্পণ কৰা সম্পত্তিৰ বন্ধকীৰ জৰিয়তে নিজ নিজ মহন্তৰ দ্বাৰা এই দুটাই গণিত আৰু বিচ্ছিন্নকৰণৰ সৈতে সম্পৰ্ক কৰে। বৰ্তমানৰ গোচৰৰ লগত সেইবোৰৰ কোনো সাদৃশ্য নাই। ভৰণ-পোষণৰ ব্যৱস্থা কৰাৰ পিছত মহন্তসকলৰ সম্পত্তিসমূহত এক লাভজনক সুদ আছিল। এনে লাভজনক সুদৰ ক্ষেত্ৰত এজন গ্ৰাহক নিযুক্তি দিব পাৰি যাতে লাভ কৰা আঞ্জপ্তিসমূহ সফল হ’ব পাৰে।

তলৰ আদালতৰ বিদ্বান ন্যায়াধীশসকলক অতিশয় সন্মান জনাই আমাৰ মতে সংগ্ৰাহক নিযুক্তিৰ জৰিয়তে ভৱিষ্য নিধিৰ ধনৰ বিৰুদ্ধে নিষ্পাদন বিচাৰিব নোৱাৰি। অৱশ্যে এই সিদ্ধান্ত নিৰ্গিত ঋণীৰ বকেয়া দৰমহা আৰু ভাট্টাসমূহৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য নহয় কাৰণ ই এক ভিন্ন আইনী ভিত্তিত প্ৰতিষ্ঠিত। দেৱানী কাৰ্যবিধি আইন, ধাৰা ৬০-ৰ দফা (১)-য়ে প্ৰদান কৰা পৰিসৰলৈ দৰমহা অভ্যাগ্ৰহণযোগ্য নহয় কিন্তু বকেয়া দৰমহাৰ ক্ষেত্ৰত তেনে কোনো বেহাই নাই। বিদ্বান মহান্যায়বাদীয়ে স্বীকাৰ কৰে যে এই ধনৰ এই অংশৰ বিৰুদ্ধে কাৰ্যকৰী ৰূপত গোচৰ চলাব পাৰি।

১৯৪৭ চনৰ জানুৱাৰী মাহত অৱসৰ লোৱাৰ তাৰিখৰ পিছত ভৱিষ্য নিধিৰ ধন গ্ৰাহকক দিয়া হোৱা নাছিল। কিন্তু আইনখনৰ অৰ্থৰ ভিতৰত ই ইয়াক কোনো কম বাধ্যতামূলক জমা ধন কৰি নোতোলো। ১৮৯৭ চনৰ পূৰ্বৰ আইনখনৰ অধীনত যিমানেই সন্দেহ থাকিব নাথাকক কিয়, প্ৰতিবাদীৰ বাবে উল্লেখ কৰা সিদ্ধান্তসমূহ, মিলাৰ বনাম বি.বি. আৰু চি.আই. ৰেলৱে (১৯০৩) ৫ বম. এল. আৰ. ৪৫৪) আৰু ৰাজ কুমাৰ মুখাৰ্জী বনাম ডব্লিউ.জি. গডফ্ৰে (এ.আই.আৰ. ১৯২২ কে.ল. ১৯৬) সেই আইনখনৰ অধীনত আছে, বৰ্তমানৰ আইনখনৰ ২ নং

ধাৰাত দিয়া সংজ্ঞাৰ দ্বাৰা অৰ্থটো স্পষ্ট হৈ পৰিছে; "এনে কোনো আকস্মিক পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি হোৱাৰ পিছত গ্ৰাহক বা জমাকাৰীৰ আকলনত থকা" যিকোনো জমা ধনো হৈছে বাধ্যতামূলক জমা ধন; আৰু সেৱাৰ পৰা অৱসৰো আকস্মিক পৰিস্থিতি হ'ব পাৰে।

ফলত, আপীলৰ অনুমতি দিয়া হয় আৰু নিৰ্ণিত ঋণীৰ আকলনত থকা ১,৫৬৩ টকাৰ ভৱিষ্য নিধিৰ সন্দৰ্ভত সংগ্ৰাহক নিযুক্তি দিয়াৰ ১৯৪৯ চনৰ ১ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখৰ নিম্ন আদালতৰ আদেশ নাকচ কৰা হয়। ৰায়-ঋণীৰ ক্ৰেডিটত মিছা। বিশেষ অনুমতি প্ৰদানৰ চৰ্তৰ অধীনত, চৰকাৰে ১ম প্ৰতিবাদীৰ এই আবেদনৰ খৰচ পৰিশোধ কৰিব।

আপীলৰ অনুমতি দিয়া হৈছে।

আপীলকাৰীৰ বাবে অভিৰ্ত্তা: পি.এ. মেহতা।

১ নং প্ৰতিবাদীৰ অভিৰ্ত্তা: নৌনিট লাল।

২ নং প্ৰতিবাদীৰ অভিৰ্ত্তা: পি.কে. চেটাৰ্জী।

#####